

ธุรกิจการบินกับสิทธิมนุษยชน: ศึกษากรณีการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ในการแสดงออกทางการเมืองของพนักงานโดยสารการบินคาเธ่ย์แอโรไลน์*

พรกนก ชัยเรืองศรี**
กฤษฎพงษ์ สมบูรณ์สุข***

บทนำ

ในการจัดทำบทวิเคราะห์เรื่องธุรกิจการบินกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนฉบับนี้นั้น ผู้เขียนได้มีการนำเสนอเกี่ยวกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนของสายการบิน Cathay Pacific Airline (และบริษัทสาขา Cathay Dragon) ต่อพนักงานของสายการบินจำนวนมากในฮ่องกง เรื่องเสรีภาพในการแสดงออก อันมีความเกี่ยวข้องกับการชุมนุมประท้วงที่เกิดขึ้นในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงที่มีความยืดเยื้อเป็นเวลานาน นอกจากนี้ผู้เขียนมีการนำเสนอให้เห็นถึง ข้อกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว อาทิ กฎหมายธรรมนูญของฮ่องกง (The Basic Law of the Hong Kong SAR of the People's Republic of China) และ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) อีกทั้งผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์เหตุการณ์การละเมิดสิทธิในการแสดงออกอย่างเสรีภาพของสายการบินต่อพนักงาน โดยมีการปรับข้อเท็จจริงให้เข้ากับตัวบทกฎหมายทั้งกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ และส่งท้ายด้วยนำเสนอข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของผู้อ่านต่อไป

1. ข้อเท็จจริงทั่วไปและบริบทโดยรวมของฮ่องกงในปัจจุบัน

การชุมนุมประท้วงในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงนั้นยังคงยืดเยื้อ และมีระยะเวลาที่ยาวนานมากกว่า 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2562 จนถึงปัจจุบัน (ณ วันที่ 11 กันยายน 2563) เมื่อสำนักความมั่นคงฮ่องกง (Hong Kong Security Bureau) ได้เสนอแก้ไขกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นรายกรณีไปยังประเทศอื่น รวมถึงประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ (Mainland China) ในเดือนกุมภาพันธ์ 2562 เนื่องจากคดีชายหนุ่มชาวฮ่องกงได้ทำการฆาตกรรมแฟนสาวของตน ที่ได้หวั่น และหลบหนีการจับกุมกลับมาฮ่องกง¹ โดยจุดเริ่มต้นของการชุมนุมประท้วงครั้งนี้มาจากการที่ชาวฮ่องกงเชื่อว่ากฎหมายนี้จะเปิดโอกาสให้ส่งผู้ร้ายในคดีการเมืองของจีนที่ลี้ภัยมาฮ่องกง กลับไปยังประเทศจีนได้ และยังเกรงว่าอิทธิพลที่ประเทศจีนจะแทรกซึมการควบคุมกิจการภายในของฮ่องกงนั้น จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ²

ในอดีต ฮ่องกงเคยอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักรเป็นเวลานานถึง 156 ปี และได้กลับคืนสู่การปกครองของประเทศจีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2540 โดยปัจจุบัน ลักษณะการปกครองของฮ่องกงนั้นมีลักษณะเป็นเขตบริหารพิเศษของจีน ภายใต้หลักการ “One country, two systems” โดยมีการบัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ในธรรมนูญของฮ่องกง (The Basic Law of the Hong Kong SAR of the People's Republic of China) ซึ่งได้เริ่มใช้

* Airlines and the human right: Case study of rights violation in Cathay airline

** Phonkanok Chairaungsri

นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*** Kritsanapong Somboonsuk

นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ อาร์ม ตั้งนิรันดร์, วาสนา วงศ์สุรวัฒน์, “เข้าใจมือ ‘ฮ่องกง’” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563, จาก

<https://www.chula.ac.th/cuinside/22382/>

² เฟิ่งอว้าง

ตั้งแต่ฮ่องกงคืนสู่การปกครองของจีนเมื่อปี 2540 โดยในมาตรา 5 ของ Basic Law กำหนดให้ฮ่องกงนั้นดำรงไว้ซึ่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมในปัจจุบันเป็นเวลาอีก 50 ปี³ นับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2540 ซึ่งเป็นวันที่รัฐบาลจีนได้รับฮ่องกงกลับคืนมาจากอังกฤษ จนถึงปี 2590 และภายใต้หลักการดังกล่าว ประเทศจีนได้ให้อิสระแก่ฮ่องกงในการบริหารบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ยกเว้นด้านการต่างประเทศและด้านการทหาร ซึ่งรัฐบาลจีนเป็นผู้ดูแล

เนื่องด้วยชาวฮ่องกงนั้น ก่อนที่สหราชอาณาจักรจะคืนเกาะฮ่องกงให้แก่จีนแผ่นดินใหญ่ มีการใช้ชีวิตในลักษณะของสังคมทุนนิยมเสรีและมีความเป็นประชาธิปไตยแบบสหราชอาณาจักร จึงทำให้พวกเขานั้นมีจิตวิญญาณแห่งความเป็นเสรี มีค่านิยมที่ยังรากลึกในเรื่องการเคารพกฎหมาย สิทธิส่วนบุคคล หน้าที่พลเมืองที่ดี และการต่อต้านการคอร์รัปชัน ซึ่งวิถีชีวิตเช่นนี้มีความแตกต่างอย่างมากกับสังคมคอมมิวนิสต์ในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งสิทธิมนุษยชนบางประการนั้นไม่ได้รับการคุ้มครอง เช่น เสรีภาพในการแสดงออก กล่าวคือ รัฐบาลจีนแผ่นดินใหญ่นั้นมีการจำกัดในเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก การรวมกลุ่มและการชุมนุมโดยสงบ เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบสื่อทั้งหมดอย่างเข้มงวดตั้งแต่สื่อสิ่งพิมพ์ไปจนถึงเกมออนไลน์⁴

การใช้อำนาจปกครองแบบเผด็จการคอมมิวนิสต์ในประเทศจีนแผ่นดินใหญ่นั้นจึงสร้างความกังวลเป็นอย่างยิ่งให้แก่ชาวฮ่องกง ผู้ที่กล่าวได้ว่ามีวิถีแห่งชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความเป็นอิสระเสรีกว่าร้อยละ ๗๐ ดังสุภาษิตจีนโบราณที่กล่าวเอาไว้ว่า สำหรับมนุษย์แล้วนั้น สิ่งที่น่ากลัวที่สุด อาจไม่ใช่การ “ไม่มี” แต่หากเป็นการหายไปของสิ่งที่ “เคยมีอยู่” (世上最可怕的不是从未拥有过，而是拥有过后失去。) เมื่อนำสุภาษิตดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้ สำหรับชาวฮ่องกงสิ่งที่พวกเขามองเห็นมากที่สุดนั้นก็คงจะเป็นสิทธิและเสรีภาพเช่นนั่นเอง

ชาวฮ่องกงจำนวนหลายล้านคนได้ร่วมการชุมนุมประท้วงคัดค้านกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างสุดความสามารถ โดยพวกเขานั้นมีจุดยืนที่ชัดเจนคือการรักษาประชาธิปไตยให้คงอยู่ อันมีสาระสำคัญคือการดำรงไว้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน⁵

แต่อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนและการชุมนุมประท้วงดังกล่าวนี้ถูกขัดขวางอย่างเต็มที่ทั้งจากทางรัฐบาล เช่น การปฏิเสธการขออนุญาตในการเดินขบวนประจำปีของตำรวจ⁶ การจับกุมผู้ประท้วงจำนวนเกือบ 9,000 คน และในจำนวนนั้น ร้อยละ 40 เป็นนักเรียน⁷ ตลอดจนการปะทะระหว่างผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างต่อเนื่อง โดยสำนักข่าว Reuters , NewYork Times และสำนักข่าวต่างประเทศอื่น ๆ ได้รายงานให้เห็นถึงการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อผู้ชุมนุมชาวฮ่องกง โดยระดับความรุนแรงนั้นเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างน่าเป็นห่วง ในระยะแรกนั้นมีการใช้แก๊สน้ำตาและกระสุนยางต่อผู้ชุมนุม (เริ่มใช้เป็นครั้งแรกเมื่อ 12 มิ.ย. 2562)⁸ และยกระดับความรุนแรง

³ “Article 5,” Basic Law Promotion Steering Committee, (2551) สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563, จาก https://www.basiclaw.gov.hk/pda/en/basiclawtext/chapter_1.html

⁴ “CHINA 2019,” Amnesty International, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563, จาก <https://www.amnesty.org/en/countries/asia-and-the-pacific/china/report-china/>

⁵ Preeti Jha, “Hong Kong protests: The flashpoints in a year of anger,” BBC, (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563, จาก <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-53942295>

⁶ “Hong Kong police refuse permission for march to mark handover,” Reuters, (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.reuters.com/article/us-hongkong-protests-legislation-march/hong-kong-police-refuse-permission-for-march-to-mark-handover-idUSKBN23Y0BT>

⁷ เกษ ฌ้อย, “ประท้วงฮ่องกง : ดินแดนสองหน้ากากกับความท้าทายในการเผชิญหน้าวิกฤตใหม่,” BBC Thai, (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.bbc.com/thai/international-53019259>

⁸ “สรุปใหม่ไลน์ ยึดเยื่อ 6 เดือน “ประท้วงฮ่องกง”,” กรุงเทพธุรกิจ, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/855056>

เรื่อย ๆ โดยการใช้ปืนฉีดน้ำแรงดันสูง (Water Canon)⁹ และเจ้าหน้าที่ตำรวจเริ่มใช้กระสุนจริงต่อผู้ชุมนุมเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2562 เป็นเหตุทำให้เยาวชนอายุเพียง 18 ปีได้รับบาดเจ็บ¹⁰ นอกจากการกระทำของเจ้าพนักงานแล้วนั้น ทางรัฐบาลฮ่องกงได้ออก The national security law เพื่อควบคุมการประท้วงและจับกุมผู้ประท้วง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “นักกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมือง”¹¹ โดยให้ข้อหาที่ร้ายแรงเช่น การก่อการกบฏ¹² ซึ่งเป็นการสร้างความหวาดกลัวให้แก่ชาวฮ่องกงเป็นอย่างยิ่ง¹³

นอกจากการคุกคามจากทางภาครัฐแล้วนั้นยังได้รวมไปถึงภาคเอกชนก็ได้ออกมากดดันประชาชนด้วยเช่นกัน โดยที่ผ่านมาในปี 2562 นับตั้งแต่มีการชุมนุมประท้วง ภาคเอกชนที่มีบทบาทสำคัญมากต่อเศรษฐกิจของฮ่องกงอย่าง Cathay Pacific ได้มีการไล่พนักงานที่แสดงออกเกี่ยวกับเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงที่กำลังเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก¹⁴

2. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสายการบิน Cathay

เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2562 สายการบิน Cathay Dragon ซึ่งเป็นบริษัทสาขาของสายการบิน Cathay Pacific ได้ทำการไล่พนักงานต้อนรับของตนออกจากตำแหน่ง โดยเธอมีชื่อว่า Rebecca Sy ซึ่งเป็นหัวหน้าลูกเรือสหภาพการบิน Sy นั้นถูกไล่ออกเพราะได้โพสต์ข้อความสนับสนุนการชุมนุมประท้วงที่เกิดขึ้นในฮ่องกงผ่านทางเฟซบุ๊กส่วนตัวของเธอเอง เธอกล่าวที่งานแถลงข่าวว่าเธอถูกเรียกตัวไปยังสำนักงานใหญ่ของ Cathay Pacific และในวันที่ 21 สิงหาคม สำนักงานใหญ่ได้เปิดเผยภาพของโพสต์ข้อความที่เธอได้เผยแพร่ลงบนเฟซบุ๊กส่วนตัวจำนวน 3 ภาพ ซึ่งเธอก็ได้ให้การยอมรับว่าโพสต์เหล่านั้นเป็นของเธอจริง แต่อย่างไรก็ตามโพสต์เหล่านั้นก็ไม่ได้ทำให้สายการบินที่เธอทำงานอยู่ต้องเสียหาย หรือไม่ได้แม้แต่จะโจมตีรัฐบาลและตำรวจ หลังจากนั้นสายการบินได้ไล่เธอออก โดยปราศจากการบอกถึงเหตุผลที่เหมาะสม เพียงแต่กล่าวกับเธอว่า ไม่สามารถจะให้เหตุผลที่ไล่ Sy ออกได้¹⁵

⁹ “Hong Kong police fire water cannon to disperse national security law protesters,” Reuters, (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก https://www.reuters.com/article/us-hongkong-protests-watercannon/hong-kong-police-fire-water-cannon-to-disperse-national-security-law-protesters-idUSKBN2424NG7fbclid=IwAR2MELUtHtdzQKD7ES6GtanP8KINRyI8HcrsVOLD4E4P6E4B7_6gCOvkYmQ

¹⁰ Mike Ives, “Hong Kong Police Shoot a Protester, 18, With a Live Bullet for the First Time,” New York Times, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.nytimes.com/2019/10/01/world/asia/hong-kong-protestor-shot.html>

¹¹ Stephanie Nebehay, “U.N. 'alarmed' at arrests in Hong Kong under new law,” Reuters, (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.reuters.com/article/us-hongkong-protests-un/u-n-alarmed-at-arrests-in-hong-kong-under-new-law-idUSKBN24415D>

¹² Jessie Pang, Anne Marie Roantree, “Hong Kong man accused of terrorism in first use of new China security law,” Reuters, (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.reuters.com/article/us-hongkong-protests/hong-kong-man-accused-of-terrorism-in-first-use-of-new-china-security-law-idUSKBN2440A6>

¹³ Jonathan Barrett, Tom Westbrook, “Fearful of China's new security law, Hong Kongers scramble for safe havens,” Reuters, (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.reuters.com/article/us-hongkong-protests-immigration/fearful-of-chinas-new-security-law-hong-kongers-scramble-for-safe-havens-idUSKBN24423Y>

¹⁴ “Cathay threatens to fire staff over 'illegal' HK protests,” BBC, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.bbc.com/news/business-49317221>

¹⁵ Tania Branigan, Erin Hale, “Cathay denounced for firing Hong Kong staff after pressure from China,” The Guardian UK, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2563, จาก <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/28/cathay-pacific-denounced-for-firing-hong-kong-staff-on-china-orders>

Sy ยังกล่าวต่อไปว่าภาพที่ถูกนำมากล่าวโทษเธอนั้นถูกรวบรวมโดยอดีตเพื่อนร่วมงาน และถูกส่งไปยังกลุ่มสนับสนุนรัฐบาล เพื่อนร่วมงานของเธอนั้นเป็นญาติกับตำรวจชั้นผู้ใหญ่ จึงได้แจ้งการกระทำของ Sy ไปยังการบริหารการบินพลเรือนของประเทศไทย (The Civil Aviation Administration of China: CAAC)¹⁶

Sy ได้เรียกร้องว่าการกระทำของสายการบิน Cathay Pacific นั้นเปรียบได้กับการกวาดล้างทางวัฒนธรรม¹⁷ อันเป็น “White Terror” หรือ “ความน่าสะพรึงกลัวสีขาว”¹⁸ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ โดยมีลักษณะร่วมกันคือ การคุกคามทำลายผู้ที่มีความเห็นต่าง โดยผู้ที่มีความเห็นต่างเหล่านั้นจะถูกผลักออกไปกลายเป็นฝ่ายตรงข้าม หรือศัตรู จนนำไปสู่การกวาดล้างที่ปราศจากความยุติธรรมใด ๆ¹⁹ การปลดเธ่ออกจากตำแหน่งโดยไม่ให้เหตุผลที่เป็นธรรมแก่เธอก็เปรียบเสมือนมองเธอเป็นเหมือนผู้ที่เห็นต่าง

ทางด้านสายการบิน Cathay Pacific ได้กล่าวว่าสายการบินนั้นเป็นสายการบินข้ามชาติที่ดำเนินกิจการอยู่ทั่วโลก ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องทำตามกฎหมายหรือข้อบังคับในเขตอำนาจของสถานที่ที่สายการบินนั้นดำเนินกิจการด้วยเช่นกัน²⁰

Cathay Pacific นั้นได้รับแรงกดดันอย่างมหาศาลจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ผ่านทาง CAAC โดยการออกบังคับใช้กฎข้อบังคับความปลอดภัยใหม่ในวันที่ 9 สิงหาคม 2562 โดยบังคับให้สายการบินป้องกันมิให้พนักงานที่สนับสนุนการชุมนุมประท้วงในฮ่องกงนั้นสามารถขึ้นบิน หรือผ่าน่านฟ้าประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ และทางสายการบินนั้นก็จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับจาก CAAC²¹

เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปแล้วนั้นเที่ยวบินของ Cathay นั้นมีจำนวนเที่ยวบินเป็น 3 ใน 4 ของเที่ยวบินทั้งหมดที่ใช้่านฟ้าของประเทศจีนแผ่นดินใหญ่²² กล่าวนัยหนึ่งว่าเป็นความจำเป็นที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ในแง่ของความคล่องตัวทางธุรกิจ อันเป็นสาเหตุทำให้พนักงานของสายการบิน Cathay นั้นถูกปลดออกจากตำแหน่ง หรือถูกทำให้ลาออกภายใต้แรงกดดันเป็นจำนวนมาก

และจากการศึกษาพบว่า สายการบินในเครือ Cathay ไม่ได้เป็นสมาชิกของ United Nations Global Compact หรือ UNGC²³ ซึ่ง UNGC เป็นโครงการหนึ่งของสหประชาชาติที่มีเป้าหมายในการกระตุ้นให้บริษัทต่าง ๆ ทั่วโลกหันมาใช้นโยบายให้สอดคล้องกับหลักการที่เป็นสากลทั้งในด้านของสิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม และ

¹⁶ Kris Cheng, “Hong Kong airline Cathay Dragon fires flight attendant union chief amid pressure from China,” Business Humanrights, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563, จาก <https://www.business-humanrights.org/en/hong-kong-airline-cathay-dragon-fires-flight-attendant-union-chief-amid-pressure-from-china>

¹⁷ “Sacked Hong Kong Cathay staff decry ‘Cultural Revolution’ purge,” AFP, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2563, จาก <https://hongkongfp.com/2019/10/01/sacked-hong-kong-cathay-staff-decry-cultural-revolution-purge/>

¹⁸ “‘ขบวนการดอกทานตะวัน ฉบับมัธยม’ เมื่อเหล่านักเรียนสร้างความสั่นคลอนต่อการเมืองได้หวั่น,” ประชาไท, (2558) สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2563, จาก <https://prachatai.com/journal/2015/08/61001>

¹⁹ “White Terror,” MixMagazine, (2557) สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2563, <https://mixmagazine.in.th/view.php?ref=00001450>

²⁰ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 15

²¹ “Hong Kong: China bans Cathay Pacific staff seen to support protests,” BBC, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2563, <https://mixmagazine.in.th/view.php?ref=00001450>

²² Jamie Freed, “As protests rack Hong Kong, China watchdog has Cathay staff ‘walking on eggshells’,” Reuters, (2562) สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563, จาก <https://www.reuters.com/article/us-hongkong-protests-cathay-pacific-insi/as-protests-rack-hong-kong-china-watchdog-has-cathay-staff-walking-on-eggshells-idUSKBN1W0MA>

²³ “Our Participants,” United Nations Global Compact, สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563, จาก <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/participants>

การต่อต้านการทุจริต²⁴ เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงทำให้เป็นการยากที่องค์กรภายนอกจะเข้ามาแทรกแซงเมื่อสายการบิน Cathay กระทำการอันละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนต่อพนักงานได้

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

Basic Law of Hong Kong

มาตรา 33 วรรคสองและ วรรคสาม บัญญัติว่า ...ประชาชนชาวฮ่องกงทุกคนเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย รัฐจะต้องให้ความเคารพและคุ้มครองซึ่งสิทธิมนุษยชน...²⁵

มาตรา 35 บัญญัติว่า ประชาชนชาวฮ่องกงมีสิทธิในเสรีภาพในการพูด การแสดงออก การรวมกลุ่ม การชุมนุม และการเดินขบวน²⁶

มาตรา 37 บัญญัติว่า เสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชนชาวฮ่องกงต้องไม่ถูกล่วงละเมิด²⁷

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

ข้อ 2 บัญญัติว่า

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพและประกันแก่ปัจเจกบุคคลทั้งปวงภายในดินแดนของตนและภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้โดยปราศจากการแบ่งแยกใด ๆ อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

2. ในกรณีที่ยังไม่มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นใด รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็น ตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของตนและบทบัญญัติแห่งกติกานี้เพื่อให้มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นใดที่อาจจำเป็น เพื่อให้สิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้เป็นผล

3. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะ

(ก) ประกันว่า บุคคลใดที่สิทธิหรือเสรีภาพของตนซึ่งรับรองไว้ในกติกานี้ถูกละเมิดต้องได้รับการเยียวยาอย่างเป็นผลจริงจิ่ง โดยไม่ต้องคำนึงว่าการละเมิดนั้นจะกระทำโดยบุคคลผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่

(ข) ประกันว่า บุคคลใดที่เรียกร้องการเยียวยาดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากฝ่ายตุลาการฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจ หรือจากหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจตามที่กำหนดไว้โดยระบบกฎหมายของรัฐ และจะพัฒนาหนทางเยียวยาด้วยกระบวนการยุติธรรมทางศาล

(ค) ประกันว่า เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจต้องบังคับการให้การเยียวยานั้นเป็นผล²⁸

²⁴ “SUSTAINABILITY FOR EVERYONE,” Global Compact Network Thailand, สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563, จาก <https://www.globalcompact-th.com/unite-bulletin/detail/11#:~:text=United%20Nations%20Global%20Compact%20หรือ,สู่การดำเนิน>

²⁵ “The Basic Law of the Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China,” Basic Law Promotion Steering Committee, (2563) สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563, จาก https://www.basiclaw.gov.hk/en/basiclawtext/b_chapter_2.html

²⁶ เพิ่งอ้าง.

²⁷ เพิ่งอ้าง.

²⁸ “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR),” กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563, จาก <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/iccprt.pdf>

ข้อ 19 บัญญัติว่า

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก
3. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรคสองของข้อนี้ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ
 - (ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น
 - (ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน²⁹

ข้อ 21 บัญญัติว่า สิทธิในการชุมนุมโดยสงบย่อมได้รับการรับรอง การจำกัดการใช้สิทธินี้จะกระทำมิได้นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงพอที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติหรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น³⁰

Universal Declaration of Human Rights

Article 2. Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status. Furthermore, no distinction shall be made on the basis of the political, jurisdictional or international status of the country or territory to which a person belongs, whether it be independent, trust, non-self-governing or under any other limitation of sovereignty.³¹

4. ข้อกำหนดเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ข้อกำหนดด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Policy) ของสายการบิน Cathay Pacific

Legislation

This is a global policy which has been prepared in accordance with the laws of Hong Kong. It has global application to the extent permissible under local laws. Should there be a situation where legislation and international human rights standards are in conflict, we will comply with legislation to the extent necessary but will seek to do so in ways which still respect international human rights.³²

²⁹ เฟ้งอ้วง.

³⁰ เฟ้งอ้วง.

³¹ เฟ้งอ้วง.

³² "Human Rights Policy," Cathay Pacific, สืบค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563, จาก

https://www.cathaypacific.com/content/dam/focal-point/cx/about-us/responsible-business/Cathay-Pacific-Airways-Limited_Human-Rights-Policy.pdf

Workplace Diversity and Equal Opportunity

We are proud of our diverse workforce and are committed to providing an inclusive work culture. We appreciate that our people are our most valuable asset and we are committed to being an equal opportunity employer. Workplace bullying or any form of harassment or discrimination on the basis of, in particular, gender, religion, race, nationality or ethnic origin, cultural background, social group, religion, disability, sexual orientation, marital status and family status, age or political opinion, will not be tolerated.

The Anti-Harassment Policy, Non-Discrimination Policy and Diversity and Inclusion Policy outline our commitment to respect in the workplace and describe the steps that we take to ensure that all employees are treated fairly, equally, and with respect.³³

5. บทวิเคราะห์

ต่อจากนี้จะเป็นการวิเคราะห์ประเด็นจากข้อเท็จจริงที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ว่าการกระทำของสายการบิน Cathay Dragon ที่กระทำต่อ Sy พนักงานของตนนั้น เป็นการกระทำอันละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่ โดยพิจารณาจาก Basic Law อันเป็นธรรมนูญปกครองฮ่องกง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.1. พิจารณาว่าการกระทำของ Sy เป็นสิทธิมนุษยชนหรือไม่

ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อเท็จจริงข้างต้นว่า Sy ได้โพสต์ข้อความสนับสนุนการชุมนุมประท้วงที่เกิดขึ้นในฮ่องกงผ่านทางเพจบุ๊กส่วนตัวของเธอเอง ซึ่งเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตน และสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออกก็เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อสิทธิมนุษยชนนั้นถือกำเนิดมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ และเมื่อมนุษย์นั้นมีความสามารถในการแสดงออกซึ่งความคิดความรู้สึก ดังนั้นสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออกจึงเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งนั่นเอง

5.2. พิจารณาว่าการกระทำของสายการบิน Cathay Dragon ที่กระทำต่อ Sy พนักงานของตนนั้น เป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนหรือไม่

จากข้อเท็จจริงที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น การลงโทษไล่ออกพนักงานเนื่องจากพนักงานได้ใช้เสรีภาพในการแสดงออกของตน ย่อมเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนอย่างแน่นอน อีกทั้งการกระทำดังกล่าวยังขัดต่อบทบัญญัติใน Basic Law ซึ่งเป็นธรรมนูญปกครองสูงสุดของฮ่องกง ในมาตรา 35 และมาตรา 37

และเนื่องจากในขณะที่ฮ่องกงอยู่ภายใต้สัญญาเช่าของอังกฤษนั่นเอง อังกฤษได้ลงนามและให้สัตยาบันในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้ และนอกจากนี้จีนและอังกฤษยังได้ทำเอกสาร (Notify) มายังเลขาธิการแห่งสหประชาชาติว่าให้ฮ่องกงมีพันธกรณีต้องผูกพันต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วย³⁴ ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากฐานของกติการะหว่างประเทศดังกล่าว การกระทำดังกล่าวย่อมขัดต่อข้อ 19 ว่าด้วยเสรีภาพในการแสดงออก ข้อ 21 ว่าด้วยสิทธิในการชุมนุม ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

³³ เพิ่งอ้าง.

³⁴ "International Covenant on Civil and Political Rights," United Nations Treaty Collection, สืบค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563, จาก https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&clang=_en#6

5.3. พิจารณาว่าการกระทำของสายการบิน Cathay Dragon เป็นการขัดต่อข้อกำหนดของบริษัทหรือไม่

นอกจากนั้น Cathay Pacific Group ก็ยังได้จัดทำข้อกำหนดด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Policy) ซึ่งได้รับรองว่าจะนำหลักสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาใช้และจะปฏิบัติการโดยปราศจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกรูปแบบ³⁵ โดยมีลักษณะเป็นเหมือนคำมั่นที่บริษัทจัดทำขึ้นกับพนักงานของตน โดยมีภาระผูกพันกับบริษัทเพียงฝ่ายเดียวว่าบริษัทจะไม่เลือกปฏิบัติต่อพนักงาน เท่ากับว่าสายการบิน Cathay นั้นได้ทำการฝ่าฝืนคำมั่นที่ตนเองตั้งขึ้นมาเช่นเดียวกัน ดังนั้นโดยหลักแล้วเมื่อบริษัทไม่ปฏิบัติตามคำมั่นที่ตนมีหน้าที่ผูกพันแก่พนักงานของตน พนักงานจึงมีสิทธิที่จะฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการไม่ปฏิบัติตามคำมั่นของบริษัท โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งฮ่องกง³⁶

5.4. พิจารณาว่าการกระทำของสายการบิน Cathay Dragon เป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่

ก่อนที่จะพิจารณาในประเด็นที่ว่า การกระทำดังกล่าวของสายการบินเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่ ต้องทำความเข้าใจก่อนว่าการเลือกปฏิบัติคืออะไร

การเลือกปฏิบัติ นั้น คือ การปฏิบัติต่อสาระสำคัญสองสิ่งที่เหมือนกัน อย่างต่างกัน ด้วยเหตุเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุทางด้านเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เป็นต้น³⁷ ซึ่งการเลือกปฏิบัติเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักเสมอภาค อันเป็นหลักการที่สนับสนุนแนวคิดที่มนุษย์ทุกคนมีความอิสระและเท่าเทียมกันและควรได้รับการปฏิบัติดุจเดียวกัน แต่ในกรณีที่มีสาระสำคัญไม่เหมือนกันเช่น ระหว่างผู้พิการกับผู้ที่ไม่พิการ เช่นนี้ผู้พิการอาจได้รับการอำนวยความสะดวกที่ดีกว่าได้

โดยการเลือกปฏิบัตินั้นมีด้วยกัน 2 กรณี คือ การเลือกปฏิบัติโดยตรง (Direct Discrimination) ซึ่งหมายถึง กรณีที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้รับการปฏิบัติในทางที่ด้อยกว่าบุคคลหรือกลุ่มอื่นเนื่องจากภูมิหลังหรือลักษณะส่วนบุคคลบางประการ เช่น เหตุทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ความคิดเห็นทางการเมือง ฯลฯ³⁸ เช่น กรณีที่หน่วยงานรัฐเลือกที่จะไม่รับหญิงเข้าทำงาน ด้วยเหตุผลว่าเป็นเพศหญิง เช่นนี้ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยตรงด้วยเหตุแห่งเพศ

และการเลือกปฏิบัติโดยอ้อม (Indirect Discrimination) หมายถึง กรณีที่กฎเกณฑ์บางประการที่บังคับใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันนั้น ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในทางปฏิบัติต่อบุคคลบางกลุ่ม³⁹ กล่าวคือ การได้รับการปฏิบัติแบบเดียวกันในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ยังผลให้ผู้คนที่มีความแตกต่างเกิดความรู้สึกไม่เหมือนกัน⁴⁰ เช่น การกำหนดข้อปฏิบัติให้ผู้ที่มาติดต่อราชการต้องมาดำเนินการที่ชั้น 4 ของอาคารที่ไม่มีลิฟต์ เช่นนี้ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยอ้อมต่อผู้พิการ

³⁵ อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 23

³⁶ "Direct Discrimination." Australian Human Rights Commission, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563, จาก <https://humanrights.gov.au/quick-guide/12026>

³⁷ อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 31

³⁸ Fisher, Michael J., and Desmond G. Greenwood. "Remedies for Breach of Contract." In *Contract Law in Hong Kong*, 357-92. Hong Kong University Press, (2550) สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563, จาก <http://www.jstor.org/stable/j.ctt2jc7r0.20>

³⁹ "Discrimination and the law." ACAS, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563, จาก <https://www.acas.org.uk/discrimination-and-the-law/direct-and-indirect-discrimination>

⁴⁰ ชนกานต์ สังข์แก้ว, "ความผิดฐานเลือกปฏิบัติ," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 26

จากข้อเท็จจริงที่ได้กล่าวมา การกระทำของสายการบิน Cathay Dragon ต่อ Sy นั้นเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม กล่าวคือ การการไล่พนักงานออกของสายการบิน Cathay Dragon มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยตรง เพราะการที่สายการบินนั้นไล่พนักงานออกเพียงเพราะมีความเห็นทางการเมืองที่ต่างออกไปจากผลประโยชน์ของตนเอง กล่าวคือ การที่ไล่ Sy และ พนักงานของสายการบินอีกหลายคน ที่แสดงออกถึงความเห็นส่วนตัวเกี่ยวกับการชุมนุมประท้วงเพื่อประชาธิปไตย เป็นการเลือกปฏิบัติโดยใช้ฐานของความเห็นต่างทางการเมือง จึงเป็นเหตุที่สายการบินนั้นไล่พนักงานของตนออก โดยพนักงานที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงความคิดเห็นไปในทางสนับสนุนรัฐบาลจีนแผ่นดินใหญ่นั้น สายการบินหาได้ไล่พวกเขาเหล่านั้นออกไม่ กล่าวคือ พนักงานที่แสดงออกถึงความคิดเห็นทางการเมืองถูกปฏิบัติแย่กว่าพนักงานที่สนับสนุนรัฐบาลจีน จึงสรุปได้ว่า เหตุแห่งการไล่พนักงานสายการบิน Cathay Dragon หรือ Cathay Pacific นั้นเป็นการเลือกปฏิบัติโดยตรง ซึ่งการเลือกปฏิบัติดังกล่าวเป็นการขัดต่อ ข้อที่ 26 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ขัดต่อ Universal Declaration of Human Rights ข้อที่ 2 ว่าด้วยการห้ามเลือกปฏิบัติ ขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 33 วรรคสอง ของ Basic Law และขัดต่อข้อกำหนดด้านสิทธิมนุษยชนของบริษัท ในส่วนของ Workplace Diversity and Equal Opportunity

5.5. พิจารณาว່ารัฐบาลฮ่องกงมีหน้าที่ต่อเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างไร

ในส่วนของรัฐบาลฮ่องกงเอง เนื่องจากฮ่องกงก็เป็นหนึ่งในรัฐภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังนั้นเมื่อพลเมืองในรัฐของตนถูกละเมิดซึ่งสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองในกติกาดังกล่าวคือสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออก ดังนั้นรัฐบาลฮ่องกงจึงมีหน้าที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเข้ามาเยียวยาฟื้นฟูความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดนั้น ตามข้อ 2 วรรคสาม (A) ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐในการประกันการเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

6. ข้อเสนอแนะ

สถานการณ์ในฮ่องกงและประเทศจีนแผ่นดินใหญ่เป็นสถานการณ์ที่เปราะบางยิ่งกว่าเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา การร่างกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน อันเป็นความตึงเครียดที่หลีกเลี่ยงการปะทะไม่ได้ ซึ่งสิ่งที่ชาวฮ่องกงต้องการแสวงหาจริง ๆ นั้นคือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักสากล พวกเขาไม่ต้องการสูญเสียสิทธิเสรีภาพดังกล่าวให้กับการปกครองที่ไม่สนับสนุนการแสดงซึ่งเสรีภาพ กล่าวคือ ชาวฮ่องกงนั้นไม่ต้องการสูญเสียความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ภายใน 20 กว่าปีข้างหน้า

6.1. ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน

สำหรับในส่วนของการข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชนนั้น ผู้เขียนมองว่าบริษัทเอกชนก็สามารถเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่จะสามารถผลักดันการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และกดดันรัฐบาลได้เช่นกัน เพราะภาคส่วนของเศรษฐกิจและการลงทุนนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อฮ่องกงอย่างยิ่ง ในมุมมองของผู้เขียนเห็นว่า สายการบิน Cathay Pacific รวมทั้ง Cathay Dragon นั้นเป็นสายการบินที่มีต้นกำเนิดมาจากฮ่องกงโดยแท้ ดังนั้นบริษัทที่ก่อกำเนิดจากสังคมเสรีประชาธิปไตย การไล่พนักงานออกไปอย่างต่อเนื่องและเป็นจำนวนมากเพียงเพราะพนักงานเหล่านั้นมีความเห็นทางการเมืองที่ต่างออกไปและต้องการที่จะใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกเพื่อต่อสู้ให้กับอนาคตของพวกเขาเองนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง เพราะ ทั้งเป็นการขัดต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ว่าด้วยเรื่อง เสรีภาพในการแสดงออก ที่ได้มีการรับรองเอาไว้ในธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของฮ่องกง อีกทั้งยังขัดต่อนโยบายที่มีการรับรองว่าจะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของพนักงาน และจะไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุความเห็นทางการเมืองของตนอีกด้วย

การไล่พนักงานออกนั้นเป็นการแก้ไขปัญหาก็ได้แต่ปลายเหตุ หากในอนาคตทั้งบริษัทนั้นไม่เห็นด้วยกับนโยบายของทางการจีนแผ่นดินใหญ่ที่สายการบินจำเป็นต้องทำธุรกิจด้วย เกือบทั้งบริษัท สายการบินจะไล่พนักงานเหล่านั้น

ออกจนหมดเลยหรือไม่ ส่วนตัวมองว่าหากทำเช่นนั้น ความเสียหายย่อมเกิดขึ้นมากกว่าการไม่ปฏิบัติตามนโยบายจากจีนแผ่นดินใหญ่ ภาพลักษณ์ขององค์กรย่อมเสียหาย ท้ายที่สุดบริษัทก็อาจจะต้องพบกับจุดจบที่ไม่สามารถเยียวยาได้อีกต่อไป

อนาคตจะเป็นเช่นไรไม่มีผู้ใดทราบ แต่การรักษาเอาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนนั้นมีแนวโน้มที่จะดีขึ้นและจะคงอยู่ตลอดไป การคงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของบริษัทที่ดีและเคารพในสิทธิมนุษยชนย่อมเป็นประโยชน์ ผู้เขียนมีความเข้าใจว่าข้อเสนอแนะดังกล่าวอาจจะทำได้ยาก เพราะเรื่องธุรกิจย่อมมีตัวแปรในสมการที่ซับซ้อน แต่กลับกัน สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนแต่ต้องการความร่วมมือของหลายฝ่าย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากทางบริษัทนั้นได้รับการกดดันจากจีนแผ่นดินใหญ่ ทางฮ่องกงยิ่งสมควรจะมีท่าทีที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรักษาเอาไว้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพที่ตนมีอยู่ เพราะก่อนที่ฮ่องกงจะกลายเป็นหนึ่งเดียวกับจีนในอีกกว่า 20 ปีข้างหน้า ในเวลานี้ทางฮ่องกงควรพึงเสียงประชาชนและเข้าช่วยเหลือภาคเอกชนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายที่มีท่าทีกดดันและเอาเปรียบชาวฮ่องกง อันเป็นการรักษาเอาไว้ซึ่งประโยชน์สูงสุดของชาวฮ่องกงอย่างแท้จริง

6.2. ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

ส่วนข้อเสนอแนะต่อภาครัฐนั้น ผู้เขียนมองว่าฝ่ายบริหารของฮ่องกงควรจะออกกฎหมายหรือมาตรการเยียวยาผู้เสียหายหลังจากนี้ โดยการนำตัวอย่างของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากสายการบิน กล่าวคือการไล่พนักงานออกจำนวนมากเพียงเพราะให้การสนับสนุนประชาธิปไตย มาเป็นบทเรียนที่สำคัญ สร้างเกราะป้องกันที่มีความชัดเจนให้แก่สิทธิเสรีภาพอันพึงชาวฮ่องกงควรจะได้รับ การคุ้มครอง ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากฝ่ายบริหารโดยรัฐพึงมีพันธกรณีต้องเคารพและคุ้มครองซึ่งสิทธิมนุษยชน ดังที่บัญญัติไว้ใน Basic Law มาตรา 33 วรรคสามนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปคือภาครัฐกิจอย่างเช่นสายการบินนั้น มีความผูกพันกับสิทธิมนุษยชนอย่างแนบแน่น เนื่องจากการดำเนินธุรกิจ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความซื่อสัตย์ ซึ่งแรงงานเหล่านั้นย่อมเป็นพลเมืองของรัฐนั้น ๆ สายการบินจะสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างดีไม่ได้ หากขาดแรงงานที่มีคุณภาพ ดังนั้นผู้เขียนจึงมองว่า สายการบิน Cathay Dragon (Cathay Pacific) ควรให้การเคารพถึงหลักสิทธิมนุษยชนของพนักงานให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ไม่ควรละทิ้งพนักงานของตนเองอย่างปราศจากเหตุผลอันพึงจะรับได้ อย่างน้อยก็ในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ผู้ทรงสิทธิมนุษยชนเช่นด้วยกัน